[א]הלכתא צרת אילונית מותרת ואפי' הכיר בה ואפילו צרת בתו אילונית ואלא הא דקתני שנמצאו תני שהיו כי אתא רבין אמר ר' יוחנן אחת צרת ממאנת ואחת צרת אילונית ואחת צרת מחזיר גרושתו כולן מותרות [ב]תני רב ביבי קמיה דרב נחמן שלש נשים משמשות במוך קטנה מעוברת ומניקה קטנה שמא תתעבר ושמא תמות מעוברת שמא תעשה עוברה סנדל מניקה שמא תגמול בנה וימות ואיזו היא קטנה מבת י"א שנה ויום אחד עד י"ב שנה ויום אחד פחות מכאן ויתר על כן משמשת כדרכה והולכת דברי ר"מ וחכ"א אחת זו ואחת זו משמשת כדרכה והולכת ומן השמים ירחמו משום שנאמר [ו]שומר פתאים ה' מדקאמר שמא תתעבר ושמא תמות מכלל דאיכא קטנה דמיעברא ולא מתה א"כ מצינו חמותו ממאנת ותנן אי אתה יכול לומר בחמותו ואם חמותו ואם חמיו שנמצאו אילונית או שמיאנו אימא שמא תתעבר ותמות דאמר רבה בר ליואי גבול יש לה קודם הזמן הזה אינה מתעברת כל עיקר תוך הזמן הזה היא מתה ועוברה מת לאחר זמן הזה היא חיה ועוברה חי איני והא תני רבה בר שמואל אי אתה יכול לומר בחמותו ואם חמותו ואם חמיו שנמצאו אילונית או שמיאנו שכבר ילדו אלא לעולם שמא תתעבר ושמא תמות ואלא קשיא הך אמר רב ספרא [ג]בנים הרי הם כסימנים ואית דאמרי בנים עדיפי מסימנים למאי נפקא מינה דאפילו לרבי יהודה דאמר [ד]עד שירבה השחור בבנים מודה

ורב

שלש נשים משמשות במוך. פי' הקונטרס מותר לשמש במוך אבל שאר נשים אסור משום השחתת זרע אע"ג דלא מיפקדה אפריה ורביה וכן משמע בנדה (דף יג. ושם) דתנן כפ' כל היד המרבה לבדוק בנשים משובחת באנשים תקצץ ומפרש בגמרא משום דנשים לאו בנות הרגשה נינהו משמע דאי הוו בנות הרגשה הוי אסור ומיהו מצינו לפרש דלאו בנות איסור הרגשה נינהו ור"ת אומר דלפני תשמיש ודאי אסור ליתן שם מוך דאין דרך תשמיש בכך והרי הוא כמטיל זרע על העצים ועל האבנים כשמטיל על המוך אבל אם נותנת מוך אחר תשמיש אין נראה לאסור דהאי גברא כי אורחיה משמש מידי דהוה אקטנה ואילונית דלא איתסרו בתשמיש משום דלאו בנות בנים נינהו והאשה שנותנת אח"כ מוך לא הוזהרה אהשחתת זרע כיון דלא מיפקדה אפריה ורביה ומשמשות במוך דקתני הכא היינו צריכות לשמש במוך: **שמא** תעשה עוברה סנדל. פירש בקונטרס דכשהיא מתעברת וחוזרת ומתעברת דוחק האחד את חבירו ופוחת צורתו והא דאמר בהמפלת (נדה דף כו.) דאין אשה מתעברת וחוזרת ומתעברת צ"ל דהיינו דוקא בן קיימא ור"ת מפרש דסנדל הוא כשהאשה מתעברת תאומים אם משמשת בלא מוך נכנס השכבת זרע בין שני הולדות ודוחק אותם ועושה את האחד סנדל וכן משמע בהמפלת (שם דף כה:) דבעיבור אחד הוי דקאמרינן ולמה הוזכר סנדל והלא אין סנדל שאין עמו ולד ומשני אי דאתיליד נקבה בהדיה ה"נ הב"ע דאתיליד זכר בהדיה מהו דתימא הואיל ואמר רבי יצחק אשה מזרעת תחלה יולדת זכר ומדהאי זכר האי נמי זכר הוא קמ"ל איתור שניהם הזריעו בבת אחת ואם סנדל בשני עיבורים למה ה"ל למימר מדהאי זכר האי נמי זכר ולמה לי נמי למימר שניהם הזריעו בבת אחת[ד]: **שמא** תתעבר ותמות. ולא בעי לשנויי דנקט שמא תמות משום דאינה ודאי מתה אלא כשילדה בקטנות אבל ילדה בגדלות אע"פ שנתעברה בקטנות פעמים חיה ולא משכחת חמותו ממאנת דאי ילדה בקטנות ודאי מתה ואי ילדה בגדלות שוב אינה יכולה למאן משום דברייתא דרב ביבי לא מיפלגא מידי בעיבור שנת י"ב בין ילדה בגדלות בין ילדה בקטנות ועוד לא מסתברא ליה שתגרום הלידה בקטנות מיתה אלא העיבור ועוד דמתרץ האמת כרבה בר ליואי דכל תוך הזמן היא מתה ועוברה מת: **אחר** הזמן הזה היא חיה ועוברה חי. ואומר ר"י דאין לפרש אחר הזמן אחר שנת י"ב ויום א' אפילו בלא הבאת ב' שערות דא"כ מצינו חמותו ממאנת דעד רוב שנותיה יכולה למאן אם לא הביאה ב' שערות למ"ד אין חוששין שמא נשרו ואפילו למאי דפסקי' התם בפ' יוצא דופן (נדה דף מו.) דחוששין היכא דבעל אחר זמן דהויא ליה ספיקא דאורייתא משכחת חמותו ממאנת כגון שפירש כשבעל אחר זמן שאין בועל לשם קידושין דהשתא לא הויא ספיקא דאורייתא אלא כשהביאה ב' שערות איירי ולא חש לפרש משום דאורחא דמילתא הוא דאיכא שערות אחר זמן וכן נמצא בירושלמי דתלי טעמא דרבה בר ליואי בשערות ולא בבנים: **שכבר** ילדו. ומדקאמר שכבר ילדו משמע דבלא הביאה ב' שערות דאי איכא שערות כי לא ילדה נמי נפקא מתורת קטנות ואילונית ע"י שערות וא"כ איכא קטנה דמיעברא ולא מתה וא"ת מאי ס"ד דמקשה תקשה ברייתא דרבה בר שמואל גופיה דכיון דבלא הביאה ב' שערות איירי כי ילדה מאי הוי מ"מ תמאן ואר"י דסבר המקשה דאע"ג דבקטנה איירי לית בה מיאון מדרבנן לפי שנראית גדולה וסבורים העולם שהביאה ב' שערות ולא פריך אלא לרבה בר ליואי דוקא דאמר דליכא קטנה דמיעברא ולא מתה אבל לברייתא דרב ביבי לא קשיא מידי דאע"ג דקתני שמא תמות דמשמע דאיכא קטנה דמיעברא ולא מתה מ"מ לא מצינו חמותו ממאנת שהלידה מונעתה מלמאן אע"פ שהיא קטנה כדפרישית אבל אין לפרש דלמקשה ניחא ליה ברייתא גופא דמסיק אדעתיה שפיר דלידה הרי הוא כסימנים ולכך אינה יכולה למאן ולא פריך אלא לרבה בר ליואי ומשני דבנים הרי הן כסימנים משעת העיבור כמו שמפרש דא"כ הל"ל בהדיא עיבור בנים הרי הם כסימנים כיון דמעיקרא נמי אסיק אדעתיה דלידה הרי היא כסימנים: **הרי** הם כסימנים. פי' משעת העיבור ושפיר תני רב ביבי שמא תמות דבשנת י"ב פעמים חיה אפי' לרבה בר ליואי ואז היתה גדולה משעת ההריון ואע"פ דקי"ל בנדה דתוך הזמן כלפני הזמן ולא הויא גדולה בהביאה שערות בשנת י"ב מ"מ עיבור בנים בני קיימא תוך הזמן והא דקאמר רבה בר ליואי תוך הזמן היא מתה ועוברה מת לא קאי אשנת י"ב דאז פעמים חיה כשהיא גדולה בשעת ההריון כדפרישית אלא ה"פ דמלתא קודם הזמן פי' קודם שנה שלפני גדלות תוך הזמן היינו תוך שנה שלפני גדלות אחר זמן היינו אחר שגדלה כדפי' ר"י בתחלת הסוגיא: **דאפי'** לר' יהודה דאמר כו'. משום דבעי לאוקמי מתני' כר"י דלא מצינו חמותו ממאנת קאמר הכי וא"ת אמאי קאמר דעדיפי מסימנים אפי' לא הוו משעת עיבור אלא כסימנים לא מצינו חמותו ממאנת לר' יהודה דמשעת עיבור עד הלידה יש זמן מרובה יותר ממה שיש מהבאת שערות עד שירבה השחור ומיהו למ"ד התם דרבוי שחור היינו עד שיקיפו השערות מספה אל ספה אפשר שריבוי השחור מאחר יותר מזמן עיבור עד שעת לידה אבל למ"ד שערות שוכבות ונראה כמו שרבה השחור קשיא ונראה דאם הביאה שערות ונשרו יכולה למאן אפילו שהה כדי ריבוי שחור דאין הזמן גורם אלא ריבוי שחור ממש בעינן שתהא נראית גדולה לכל ע"י כך וא"ת אכתי בלא בנים עדיפי מסימנים מיתוקמא מתני' שפיר כר"י דהא מודה רבי יהודה כשבעל אחר גדלות דאינה יכולה למאן כדאמר כפ' בא סימן (נדה דף נב.) וזאת החמותו שנבעלה בגדלות כשנתעברה דבנים הרי הם כסימנים משעת ההריון תריץ דאי לאו דבנים עדיפי מסימנים משכחת חמותו ממאנת כגון שעיברה באמבטי או שבעל בפירוש שלא לשם קידושין:

רב

הלכתא צרת אילונית מותרת. ואע"ג דהכיר בה אחיו וקיימא והויא אשתו לא מיתסרא צרתה משום צרת הבת דכי אסר רחמנא צרת ערוה במקום מצוה הוא דאסרה והא כיון דאילונית היא דבלאו ערוה נמי לא חזיא לייבום הוי צרתה צרת ערוה שלא במקום מצוה וכן מפורש בהלכות גדולות: **צרת ממאנת.** כינס: **מחזיר גרושתו.** משניאת: **משמשות במוך.** מותרות לתת מוך במקום תשמיש כשהן משמשות כדי שלא יתעברו: **סנדל.** ולד שאין לו צורת פנים וקיימא לן במסכת נדה (דף כה:) אין סנדל שאין עמו ולד משל לאדם שסטר את חבירו והחזיר צורתו לאחוריו דכשהיא מעוברת וחוזרת ומתעברת דוחק האחד את חבירו ופוחת צורתו: **שמא תגמול את בנה.** אם תתעבר תהא צריכה לגמול את בנה מלהניק. כמו ויגמל (בראשית כא) לשון הבדלה: **ואיזו היא** (א). הראויה להתעבר ולמות: **מבת י"א שנה כו'.** פחות מי"א ודאי לא תתעבר ויותר מי"ב אם תתעבר לא תמות: **משמשות.** בלא מוך כדרכן והולכות: **ומדקאמר שמא תמות.** ולא קאמר ותמות דלא הוי משמע שאם תתעבר תמות ודאי: **מצינו חמותו ממאנת.** כגון שילדה בקטנות בתוך זמן האמור למעלה בשנת י"ב שנתעברה ולא מתה וקדש [ג]אדם את בתה ונמצאת זאת חמותו קטנה וראויה למאן עד י"ב שנה: **קודם הזמן הזה.** האמור למעלה קודם י"א: **אחר הזמן הזה.** אחר י"ב: **שכבר ילדו.** ומדתלי טעמא בולד מכלל דקטנה היא דאי לאו קטנה היא ליתני שכבר גדלו: **הרי הן כסימנים.** הלכך אין לך יולדת ממאנת אפי' היא קטנה: **ואפי' לר"י דאמר.** במסכת נדה אף משהביאה שתי שערות ממאנת עד שירבה השחור שיהיו שם שערות הרבה:

אין

עין משפט נר מצוה

מט א מיי' פ"ו מהל' יבום הלכה כ כא טוש"ע אה"ע סימן קעג ס"ח וסי' קעג סעיף ט:
נ ב מיי' פ"ב מהל' אישות הלכה ט סמג עשין כ טוש"ע אה"ע סימן קנה סעיף יב:

◆

תוספות ישנים

צרת אילונית מותרת ואפילו הכיר בה ואפילו צרת בתו דכיון דלאו בת יבום היא הויא צרתה צרת ערוה שלא במקום מצוה ושריא:

◆

תוס' חד מקמאי

דרבא ההיא שמא תמצא אילונית דלמפטר צרתה קאמר כלומר שמא תמצא אילונית ותלך צרתה לעלמא ביבום זה ושמא תמצא אילונית ואינה פוטרת צרתה (אמר רבא הלכתא צרת אילונית מותרת) וכיוצא בזה אמר רבה בפ' האשה הא דאמרו רבנן זיקת שני יבמין מחלץ [חלצה] יבומי לא מייבמי גזרה משום שתי יבמות הבאות מבית אחד. לא תימא היכא דאיכא צרה דאיכא למיגזר משום צרה [דהאן] הכא ליכא צרה מחלץ חלצה יבומי לא מייבמה: אמר רבא הלכתא צרת אילונית מותרת ואפי' הכיר בה ואפי' צרת בתו אילונית טעמא דמילתא דכיון דלא רמייה כלל ליבום אחד מן האחים הו"ל כצרת ערוה שלא במקום מצוה משא"כ בצרת ערוות דמתני' וצרת אשת אחיו שלא היה בעולמו שאם לזה שאינה ערוה אינה ראויה ראויה היא לאחים אבל אילונית אינה ראויה לא' מן האחים וקי"ל כרבא כל אילונית שלא הכיר בה בעלה בשעת קידושין ונמצאת איילונית לאחר קדושין ומקפיד בה בעלה צריכה גט מספק או מדרבנן ויוצאים שלא בכתובה דאוקי ממונא בחזקת מאריה הרב אלפס כתב מילתא דרב זביד דאמר אין בנים בלא סימנים ולבאורה נראה דרב זביד ס"ל (אין בתוך) [דתוך] זמן כלאחר זמן וכן פרש"י ז"ל ואנן קי"ל תוך זמן כלפני זמן משום הכי אית לן לפרש דרב זביד לעולם ס"ל תוך זמן כלפני זמן משום הכי אית לן לפרש דאמאי דתני רבה בר שמואל קאי וכלאחר זמן וה"ק לעולם שמא תתעבר ותמות שאין קטנה יולדת והא דתני רבה בר שמואל שכבר ילדו ולא קתני שכבר הגדילו דאתא לאשמועינן אפי' למ"ד אין חוששין שמא נשרו משום צער לידה חיישינן ולפיכך תלה הטעם בלידה ולא תלה הטעם בגדלות דמשום לידה הוא דחיישינן שמא נשרו ואי לאו לידה אע"פ שהגיעה לכלל שנותיה איכא מ"ד אין חוששין שמא נשרו אבל בלידה לכ"ע חיישינן משום צער לידה וההיא דפרק אלו נערות דפריך התם ומי מעברא והא תני רב ביבי וכו' משמע התם דלא מעברא והכא אסיק' שמא תתעבר ושמא תמות וקשיין אהדדי ולמאי דפרישי' איכא למימר (והתם איכא למימר) דהתם אליבא דרב זביד קא פריך רס"ל שמא תתעבר ותמות דקטנה לא מעברא ואיכא לפרושי נמי ההיא דפ' [אלו] נערות דאליבא דרבנן קא פריך דאמר אחת זו ואחת זו משמשת כדרכה והולכת וס"ל לרבנן דקטנה לא מעברא. א"נ אליבא דרב ספרא והכי קאמר בנים הרי הן כסימנים בשעת עבורה קאמר להכי פריך ליה התם כיון דבשעת עבורה

מסורת הש"ס

א) כתובות לט. לקמן ק: נדה מה. נדרים לה: [תוס' נדה פ"ב], ב) כתובות לו. ב"ב קנו. נדה נב. חולין כו:, ג) נ"ל אחיו [ועי' רש"ש], ד) [ועי' תוס' נדה כה: ד"ה קמ"ל].

◆

תורה אור השלם

ו. שמר פתאים יי' דלותי ולי יהושיע: תהלים קטז ו

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ואיזו היא קטנה הראויה:

◆

מוסף רש"י

משמשות במוך. מותרות לשמש, ליתן מוך באותו מקום שלא יתעברו (לקמן ק.) ולאין כמשחיתות זרע (כתובות לט.). או: תקנתן הוא לשמש במוך שלא יתעברו (נדה מה.). שמא תעשה עוברה סנדל. עובר שני דוחק את הראשון ופוחת צורתו (לקמן ק:) שאם מתעבר עובר שני, פוחת הפני את צורת הראשון ודומה לסנדל שהיא דג שכים (כתובות לט.). או: כשמתעברת תאומים פעמים שאחד דוחק את חבירו ופוחת את צורתו כדאמרינן אין סנדל שאין עמו ולד (נדה מה.). שמא תגמול את בנה. תפריש את בנה מלהניק מחמת עיבורה (שם) מפני שהחלב נעכר כשמתעברת ואינו טוב לינק ומעכרין להעתיקו מאדים וימות (כתובות לט.). ואיזו היא קטנה. שמתעברת ומתה (לקמן ק.). פחות מכאן. מבת י"א שנה משמשת כדרכה לפי שלא תתעבר (כתובות לט.). או: אינה צריכה לשמש במוך דודאי לא תתעבר (נדה מה.). ויתר על כן. על בת י"ב שנה משמשת כדרכה שאם תתעבר לא תמות (כתובות לט.). עד שירבה השחור. שיקיף אותו מקום בשער ובמסכת נדה (נב.) מפרש לא שירבה ממש אלא שיהו שתי שערות ארוכות שוכבות ונראה כמו שירבה השחור (חולין כו:).

◆

תוס' חד מקמאי (המשך)

ה"ל כסימנים אישתכח דבשעת לידה הרי היא בוגרת שהרי אין בין נערות לבגרות אלא ששה חדשים וא"כ מאי קא מבעיא ליה יש בוגרת בקבר והרי קודם שמתה היתה בוגרת. כ"ש לא מפרשה מילתא דרב זביד לדעת הרב אלפסי אלא כדפרישי' וכן נראה שפירש הראב"ד ז"ל ואיכא לעיוני דרב זביד גופיה אם בדיקנא קודם לידה ולא הביאה ולאחר לידה ולא הביאה אי אמרינן דבההיא פורתא דבשעת לידה הביאה סימנין ונשרו ומיהו אליבא דהללו דחוששין שמא נשרו אפי' בלא בנים כ"ש בבנים. או ולמ"ד אין חוששין בעלמא הכא משום צער לידה חוששין שמא בההיא פורתא הביאה סימנים ונשרו ראלת"ה למ"ד אין חוששין שמא נשרו מצינו. ושמא אם בדיקנא קודם לידה ולאחר לידה ולא הביאה. ואי אמרינן אין בנים בלא סימן לגבי חליצה דלמא לגבי מיאון אמרינן לחומרא שאינה ממאנת אבל לקולא שלא תחלוץ לא. ומסתברא מדקאמר חיישינן אלמא לחומרא קאמר שלא תמאן ולא לקולא שתחלוץ כדאמרינן כפ' יוצא דופן מכלל דלמ"ד חיישינן חלצ' והא חיישינן בעלמא קא': כי אתא רבין אר"י א' צרת ממאנת וא' צרת אילונית וא' צרת

א) נראה דצ"ל אבל למ"ד וכו' ונשרי לאלתר מצינו לומר אם כדיקנא וכו' ולא הביאה אין חוששין שמא נשרי ועוד איכא לעיוני אי אמרינן אין בנים בלא סימן לגבי חליצה וכו'.